

ІНТЕГРАЦІЯ МІГРАНТІВ В МІСЦЕВЕ СУСПІЛЬСТВО: УКРАЇНСЬКИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Глобалізаційні процеси сучасного світу, а також низка як позитивних так і негативних факторів, таких як розвиток та доступність засобів пересування, відкритість кордонів багатьох держав та послаблення візового режиму, наявність територій, охоплених збройними конфліктами та інші проблеми соціально-економічного, політичного та релігійно-культурного характеру змушують людей покидати обжиті місця та шукати кращої долі як за межами своєї держави, так і в межах її кордонів на інших територіях.

Однією з основних проблем міграції населення, окрім гідного забезпечення прав та свобод мігрантів, що прямим чином залежить від економічних, фінансових та інших ресурсних можливостей держави, виступають також питання інтеграції мігрантів в місцеве співтовариство з метою подолання національно-культурних розбіжностей між людьми, повноцінного використання мігрантів для підвищення соціально-економічного добробуту держави, зниження рівня злочинності, як серед самих іноземців, так і серед своїх громадян, що можуть скоюватись на підґрунті расизму, національної нетерпимості, ксенофобії та ін. Попри важливість вказаних завдань, жодна країна світу поки ще не стала прикладом успішного і остаточного вирішення проблеми інтеграції етнічних, расових чи релігійних меншин в єдину усталену систему.

Враховуючи геополітичне та географічне положення України, вона виступає як країною активної еміграції наших громадян за кордон перш за все з метою отримання освіти та трудової діяльності, так і країною кінцевою або транзитної імміграції вихідців з Близького Сходу, Азії, країн СНД. Проте вираженої міграційної політики в Україні не було досить довгий час. Вперше Концепція державної міграційної політики була затверджена Президентом України 30 серпня 2011 р., після чого Уряд схвалив План заходів із реалізації цієї Концепції на період 2011-2015 р.р. Станом на сьогодні питання міграційної політики в Україні врегульовані новою Стратегією державної міграційної політики України на період до 2025 року, схваленою Розпорядженням Кабінету Міністрів України 12 липня 2017 року. Згідно положень вказаної Стратегії, пріоритетними цілями міграційної політики нашої держави є сприян-

ня поверненню та репатріації вихідців з України та їх нащадків, створення умов для їх інтеграції в українське суспільство, а також забезпечення успішної інтеграції іноземців та осіб без громадянства, які на законних підставах знаходяться на території України, в українське суспільство. Інтеграція – це включення іммігрантів в економічне, суспільно-культурне і політичне життя держави. Метою інтеграції є створення для іммігрантів умов для самостійного існування, пов'язаного з використанням можливостей, які створюються на ринку праці, у системі освіти та медичних послуг, а також участю в суспільному житті та використанням громадянських прав з урахуванням культурних та релігійних потреб [1]. Отже процес інтеграції іммігрантів в місцеве суспільство є важким та довготривалим перш за все через те, що він залежить не тільки від політики держави перебування, але й від самих іммігрантів та толерантності і терпимості місцевого населення.

Слід зазначити, що аналіз механізмів та засобів інтеграції іммігрантів в місцеве суспільство в Україні на сьогодні видається складним через відсутність відповідного плану заходів, який має бути прийнятий українським урядом на виконання положень нової стратегії найближчим часом. Якщо виходити з минулого досвіду відповідних заходів (що були передбачені Планом на 2011-2015 роки), то в основному їх зміст зводився до розробки уніфікованих програм «вивчення української мови, історії, культури, державного устрою України», навчально-методичних посібників для мігрантів «щодо адміністративно-територіального устрою України, законодавства з питань права, праці, освіти, охорони здоров'я, соціального забезпечення...» [2].

В українських офіційних документах особлива увага приділялась освіті дітей-мігрантів та біженців, з якими ретельно мали працювати педагоги, психологи, соціальні робітники. Однак на думку окремих дослідників, більш доцільним було б запровадження адаптаційних курсів не лише для дітей, але й для усіх категорій дорослих мігрантів, які потребують інтеграції. Перш за все, йдеться про «нетрадиційних» мігрантів, які не оволоділи мовою, не інтегрувалися в українське суспільство [3, с.213].

Отже з вищенаведеного виходить, що саме зараз Україна знаходиться на етапі істотного реформування як самої міграційної політики, що відповідатиме загальноприйнятим принципам поваги до людських прав та свобод, так і вироблення механізмів та засобів реалізації цієї політики, які б забезпечили консолідацію української

нації та безпеку держави, прискорювали соціально-економічний розвиток, сприяли уповільненню темпів депопуляції, стабілізації кількісного та якісного складу населення, задоволенню потреб економіки в робочій силі, відповідали міжнародним стандартам і міжнародним зобов'язанням України.

Для вирішення вказаних завдань корисним може бути дослідження успішного досвіду інтеграції мігрантів в зарубіжних країнах. Однією з країн, яка стикнулася з масовою міграцією в останні роки, є Німеччина. Мова йде не лише про потік біженців із Сирії, який став справжнім випробуванням для економіки багатьох європейських держав, а також і про іммігрантів з інших менш економічно розвинутих європейських країн, які прибувають в Німеччину з метою здійснення трудової діяльності та отримання значно вищих заробітних плат, ніж у власних державах.

В Німеччині існує розвинута система державних та комунальних програм, які направлені на активну інтеграцію всіх видів мігрантів в місцеве суспільство. Ще в 2005 р. німецький уряд затвердив новий закон про міграцію, в якому вперше клієнтами освіти розглядалися усі групи дорослих мігрантів. Цей закон зобов'язав більшість мігрантів складати іспити з німецької мови та пред'являти у посольстві сертифікат про базовий (перший) рівень володіння мовою для того, щоб отримати візу на постійне чи тривале перебування у Німеччині. До того ж, значна частина новоприбулих іноземців та деякі групи мігрантів, які постійно мешкають у країні протягом тривалого часу, мають відвідувати інтеграційні курси та оволодіти німецькою мовою до рівня не менш, ніж B1 за європейськими стандартами.

Мовні курси є необхідним, але не достатнім засобом для повноцінної інтеграції мігрантів в місцеве суспільство. Важливу роль відіграють різноманітні проекти, організовані як органами місцевого самоврядування, так і іншими громадськими організаціями, наприклад Службою підтримки молодих мігрантів (JMD) в місті Бонн. Служба ставить перед собою завдання допомогти молодим іноземцям віком від 12 до 27 років швидко інтегруватися в німецьке суспільство і знайти свій професійний шлях, допомагає зорієнтуватись в пропозиціях по роботі, скласти резюме та ін.

Однак найбільш позитивним в контексті інтеграції мігрантів в Німеччині видається наявність в системі органів місцевого самоврядування окремих органів, які комплексно займаються впровадженням політики інтеграції на місцях. Такими органами можуть

виступати як колективні інтеграційні комітети, так і одноособові органи – уповноважений громади з інтеграційних питань. Причому введення цієї посади не є імперативною вимогою федерального законодавства, а може бути встановлено виходячи із специфіки кожного регіону та фінансових можливостей громади.

До основних завдань цих органів відноситься: сприяння міжкультурному діалогові серед населення, вироблення дієвої політики інтеграції мігрантів в місцеве співтовариство, їх соціалізація, подолання ворожого відношення та дискримінації мігрантів, надання раді, депутатським комісіям та іншим дорадчим комітетам громади висновків щодо конкретних проблем міграційної сфери; розвитку стратегії участі мігрантів у суспільному житті громади; фінансової та організаційної підтримки інтеграційних проєктів; кооперування з існуючими організаціями мігрантів у громаді.

З вищевикладеного слідує, що найбільш ефективною політика інтеграції мігрантів в місцеве суспільство може бути лише тоді, коли вона має комплексний характер, чітке розмежування повноважень між загальнодержавними та місцевими органами влади, здійснення постійної роз'яснювальної роботи як серед самих мігрантів, так і серед власного населення з метою подолання невиправданих страхів та стереотипів. Звісно ж перелічені заходи ні в Німеччині, ні в інших країнах, в тому числі і в Україні, не здатні вирішити весь комплекс проблем міжкультурного, міжнаціонального та міжрелігійного характеру, проте можуть значно їх послабити.

Література:

1. Про схвалення Стратегії державної міграційної політики України на період до 2025 року [Електронний ресурс]: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 12 липня 2017 р. № 482-р. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=250149647>. – Назва з екрана.
2. Про затвердження плану заходів щодо інтеграції мігрантів в українське суспільство на 2011-2015 роки [Електронний ресурс]: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15 червня 2011 р. № 653-р. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/6532011%D1%80/print1348764361271469>. – Назва з екрана.
3. Сидоренко Т. В. Упровадження інтеграційних курсів для дорослих мігрантів в Україні з урахуванням досвіду Німеччини [Текст]/ Т. В. Сидоренко // Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи: зб. наук. пр. – 2013. – Вип. 6. – С. 210-216. – С. 213.